

14 שנים לאוקטובר 2000

# **מח"ש: אור ירוק לאלימות משטרה**

ירחון עדאלה האלקטרוני, ספטמבר 2014

## הקדמה

בדו"חות של מרכז עדאלה, "הנאשמים 1" ו"הנאשמים 2", שעסקו בטיפול של המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש) בגין התלונות שהוגשו לה בעקבות אירועי אוקטובר 2000, בה נהרגו 13 אזרחים ערבים ונפצעו עשרות, הצטיירה תמונה קשה ביותר אודות תפקודה של מח"ש. הדו"חות נשלחו בין היתר לשרי המשפטים שביהנו אז דניאל פרידמן ויעקב נאמן, פרקליטי המדינה אז משה לדור וערן שנדר, ראש מח"ש דאז הרצל שבירו והיועץ המשפטי לממשלה דאז מני מזוז שרק לפני מספר ימים מונה ע"י הוועדה לבחירת שופטים לפהן כשופט בבית המשפט העליון

בדו"חות אלו צוין, כי מח"ש כלל לא חקרה חמישה מקרי הרג, מבין 13 מקרי הרג, וזאת בניגוד להוראות וועדת אור כי תעשה זאת; מח"ש ביטלה מסקנות משמעותיות של וועדת אור מבלי שהביאה ראייה חדשה אשר תומכת בטענתה; מח"ש בדקה בצורה רשלנית ביותר את ההוראה להפעיל צלפים במהלך אוקטובר 2000; החקירות התנהלו באיחור רב, לאחר הקמתה של וועדת אור; מח"ש נמנעה לבחון בזמן אמת מי השוטרים אשר ביצעו את הירי הקטלני; חוקרי מח"ש לא הגיעו לשטח על מנת לאסוף ממצאים אובייקטיביים ולא גבו עדויות משוטרים ומעדים נוספים; והחקירות של החשודים היו באווירה של "חברותא", כהגדרת אחד הנחקרים.<sup>1</sup>

מסקנת עדאלה הייתה, כי החקירות של מח"ש בעניין אירועי אוקטובר 2000 היו רשלניות ושטחיות, ובכך מעלה מח"ש באמון הציבור והפרה את חובת האמונים.

מרכז עדאלה ממשיך לעקוב אחר פעילותה של מח"ש ובשנה האחרונה הגיש עדאלה עשרות תלונות למח"ש בשם מפגינים שנעצרו במהלך הפגנות. כל התלונות שהגשנו התבססו על עדויות של המפגינים וראיות נוספות הכוללים בין היתר סרטונים, תמונות ודוחות רפואיים. העדויות מצביעות על אלימות קשה ביותר מצד שוטרים, והתמונות והסרטונים מוכיחים את עוצמת האלימות והדיכוי של המשטרה.

למרות ההצבעה על הפשלים החמורים של התנהלות מח"ש כפי שצויינה בדו"חות "הנאשמים 1" והנאשמים 2", מח"ש ממשיכה בפעולות הטיוח ובהתנהלותה הכושלת: מרבית התיקים נסגרים, החקירות נפתחות באיחור ניכר, אם בכלל נפתחות, החקירות מתנהלות בצורה לא מקצועית, כתבי אישום לא מוגשים כנגד השוטרים המעורבים למרות קיומן של ראיות מוצקות ופעילותה של מח"ש כגוף עצמאי ובלתי תלוי במשטרה עדיין אינו מתקיים וזאת בניגוד לפקודת המשטרה, והכל כפי שנפרט בנייר זה.

<sup>1</sup> עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, הנאשמים 1 – הכשלים והמחדלים של היועץ המשפטי לממשלה בחקירת אוקטובר 2000, אוקטובר 2011; הנאשמים 2 – הכשלים והמחדלים של היועץ המשפטי לממשלה בחקירת אוקטובר 2000, 2007.

## **1. סגירת תיקים**

הבסיס לסמכות פעולתה של מח"ש מעוגן בתיקון מס' 11 לפקודת המשטרה, [נוסח חדש], תשל"א – 1971, סעיפים 49ט-49א לפקודה, הקובע ככלל כי בכל חשד לעבירה המבוצעת ע"י שוטר, שהעונש הקבוע בגינה בחוק הוא מעל שנת מאסר, חקירתו של השוטר תתבצע ע"י מח"ש.

ככלל, רוב התלונות המוגשות למח"ש הן על שימוש בכח מופרז מצד המשטרה העולות כדי עבירת תקיפה לפי ס' 378 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין") כאשר העונש הקבוע בגינה בחוק הוא מאסר שנתיים. כך שבמרבית התלונות המוגשות למח"ש, קיימת חובת חקירה.

בחודש מרץ 2014 פנה מרכז עדאלה אל משרד המשפטים וביקש לקבל מידע אודות מספר התלונות שהוגשו נגד שוטרים בין השנים 2011-2013, מספר התיקים אשר נסגרו, ומספר התיקים שבהם הוחלט על הגשת כתב אישום פלילי או משמעתי.<sup>2</sup> לפי המידע שהתקבל ביום 1.5.14, עולה כי בין השנים 2011-2013 הוגשו 11,282 תלונות למח"ש. מספר זה בפני עצמו מוכיח כי אלימות של שוטרים כלפי מפגינים הינה שכיחה למדי. יש להניח כי רבים מאוד מאלה שנחשפו לאלימות ויחס בלתי הולם מצד שוטרים כלל לא הגישו תלונות מסיבות שונות. אך יחד עם זאת, עולה תמונה עגומה ביותר באשר למספר התיקים שנסגרו ללא חקירה:

- **ביותר מ- 93% מהתלונות שהוגשו ע"י אזרחים, מח"ש החליטה שלא לחקור כלל את התלונות או לסגור את התיק.**
- **יותר מ- 72% מהתיקים נסגרו בטרם חקירה מעילות שונות החורגות מעילות סגירת תיקים המנויות בחוק סדר הדין הפלילי המאפשר סגירת תיק בשלושה מקרים: חוסר עניין לציבור, העדר אשמה וחוסר ראיות. ברבים מהמקרים נסגרים התיקים מעילות שאינן מנויות בחוק כגון: עבריין לא נודע, העדר עבירה או חוסר סמכות.**
- **כ- 21% מהתיקים נסגרו לאחר חקירה, כאשר כ- 50% מהם מסיבה של חוסר ראיות.**
- **בכ- 2.7% מהתיקים בלבד (306 תיקים) הובאו השוטרים המעורבים לדין פלילי, ורק בכ- 3.3% (373 תיקים) הובאו השוטרים המעורבים לדין משמעתי.**

<sup>2</sup> יש לציין כי הבקשה כללה אופן פילוג של התלונות (ערבים/יהודים) אך ממשרד המשפטים נמסר כי אין באפשרותם להעביר נתון זה.

## 2. עילות עמומות לסגירת תיקים וחובת הנמקה לסגירת התיק

לרשות מח"ש כמו לתביעה המשטרתית או הפרקליטות קנויה סמכות לסגור את תיק החקירה באחת משלוש העילות הבאות: חוסר עניין לציבור, חוסר ראיות וחוסר אשמה וזאת כפי שנקבע בסעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב – 1982. גם במקרים בהם נסגרים תיקים, על מח"ש לפעול ככל רשות מנהלית ולנמק את החלטתה בעניין סיבות הסגירה. הרציונל הבסיסי העומד מאחורי חובת הרשות בחובת הנמקה הוא שהרשות תרסן את עצמה מפני קבלת החלטות שרירותיות וחיובה להקדיש חשיבה נאותה להחלטותיה ולהשלכותיהן. בהעדר חובת הנמקה על פי חוק, חובתה של מח"ש לנמק החלטותיה נובעת מחובת השקיפות, ההגינות ותקינות המנהל החלות על כל רשות ציבורית, בתור שכזו. העדר הנמקה מקשה אף על תפקידו של בית המשפט בבואו לבחון את תקפותה של החלטת הרשות.

חובת ציון עילת הסגירה במקרה של סגירת תיק מקבלת משנה חשיבות לאור השלכותיה על יכולתו האמיתית של האזרח להגיש ערר על החלטתה של מח"ש. אך מהנתונים שבפנינו, עולה כי ברבים מהמקרים, מחליטה מח"ש על סגירת תיקים מבלי לנמק את החלטתה למתלונן.

### תיק לדוגמא 1: ע"ד

בתאריך 20.2.14 התקבל מכתב מח"ש בו נמסר כי הוחלט שלא לפתוח בחקירת תלונתו של ע"ד מבלי לציין עילה אחת מן העילות המנויות בחוק לפי ס' 62 לחסד"פ, וכך נאמר בהחלטה: "... נסיבות העניין אינן מצדיקות פתיחה בחקירה פלילית".

### תיק לדוגמא 2: ס"ב

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם גבי ס"כ אשר השתתפה בהפגנה שהתקיימה בחיפה בתאריך 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור. במהלך ההפגנה תקפו שלושה שוטרים את גבי כיאל ודחפו אותה עד שהיא נפלה על עץ. אחד השוטרים ניסה לתקוף אותה שוב אך היא ברחתה מפניו. בעקבות תקיפתה, סבלה גבי כיאל מהקאות, כאבי ראש וכאבים בצוואר ובגב. בנוסף על כך, היא עברה בדיקת Ct ונדרשה לטיפול במשככי כאבים. בתאריך 20.2.14 התקבל מכתב מח"ש בו נמסר כי הוחלט שלא לפתוח בחקירת תלונתה של כיאל בנימוק עמום ובלתי מוסבר הנוגע לטענת מח"ש לבחינת העניין הציבורי הכולל בחקירת התיק.

### תיק לדוגמא 3: ו"פ

בתאריך 23.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם מר ו"פ אשר השתתף בהפגנה שהתקיימה בחיפה בתאריך 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור. במהלך ההפגנה תקפו אותו מספר שוטרים, דחפו אותו ארצה וגררו אותו מהשערות ברחוב. בעקבות תקיפתו, מר ו"פ סבל מכאבי בטן, והיו לו סימני חבלה בכל חלקי גופו. בתאריך 20.2.14 התקבלה החלטת מח"ש בה נמסר כי הוחלט שלא לפתוח בחקירת תלונתו של ו"פ וכך נאמר בהחלטה: "... נסיבות העניין אינן מצדיקות פתיחה בחקירה פלילית", שוב מבלי לציין עילה אחת מן העילות המנויות בחוק לפי ס' 62 לחסד"פ.

### 3. לפי מח"ש שימוש בכח החורג מהסביר, מאפשר סגירת התיק

ההחלטה לסגור תיקים ולא לחקור את מרבית התלונות הסתמכה בין היתר על הטענה כי אין מקום לקיים חקירה גם אם השימוש בכוח חרג מהסביר. טענה זו תמוהה ומדאיגה במיוחד, שהרי שימוש בכוח החורג מהסביר ע"י שוטרים מהווה עבירה פלילית חמורה ותלונה המעלה חשד לכך מחייבת קיום חקירה. באם מח"ש לא תקיים חקירה מקום בו עולה חשד לשימוש בכוח החורג מהסביר ע"י שוטרים הרי שהמטרה שעמדה בהקמת מח"ש מתרוקנת לחלוטין.

#### תיק לדוגמא: ל"ש

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם גבי ל"ש אשר השתתפה בהפגנה שהתקיימה בחיפה בתאריך 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור. גבי ל"ש הותקפה ע"י שוטרים ונפגעה מזרם של זרנוק מים אשר כוון באופן ישיר אל ראשי המפגינים. בעקבות הפגיעה היא נפלה, נחתכה מעל עין שמאל ופונתה לבית חולים, שם נתפר החתך. לתלונה צורפה תמונה אשר מעידה על הפגיעה החמורה סמוך לעינה של גבי ל"ש. בתאריך 20.2.14 התקבלה החלטת מח"ש לתלונה, בה נמסר כי גם אם ההתנהגות המיוחסת לנילון תוכח כנכונה, היא אינה חוצה את הרף המצדיק נקיטה בהליכים פליליים, ומשכך הוחלט לסגור את התיק.

### 4. אי זיהוי שוטרים

אחד התירוצים הנפוצים לסגירת תיקים הינו שזהותו של השוטר החשוד באלימות לא נודעת. הנימוק העיקרי הוא דווקא משום שהשוטרים אינם נושאים תגי שם במהלך הפגנות ומעצרים למרות החובה המוטלת עליהם לענוד תגים ולהזדהות בפני הציבור לפי סעיף 5א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן: "פקודת המשטרה") וכן לפי פקודת המטה הארצי למשטרה מס' 12.02.01. אי ענידת תגים מקשה על המתלוננים לציין את שמות השוטרים שתקפו אותם ובעקבות כך נטען ע"י מח"ש כי לא ניתן לאתרם כדי להשלים את החקירה. זהו דפוס פעולה שחוזר על עצמו פעם אחר פעם ובכך שוטרים רבים חומקים מאחריות.

מח"ש אף אינה טורחת אפילו לבקר את התופעה ולדרוש את יישום החוק. יתר על כן, מח"ש אינה מתאמצת כדי לזהות את השוטרים ואינה נוקטת באמצעים כלשהם כדי לאפשר למתלוננים לזהות את השוטרים החשודים בתקיפה. אמצעי חקירה טכניים ופשוטים לזיהוי החשודים כגון הצבעה עליהם באלבומי תמונות של שוטרים, בחינת רשימות השוטרים שהשתתפו באותו אירוע, מז"פ ופולגרף, אינם ננקטים כלל, כל זה בניגוד לאמור בס' 49ט ו-49י לפקודת המשטרה.

## תיק לדוגמא: ע"ת

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם גבי ע"ת, עורכת ראשית של עיתון ומנכ"לית ארגון נשים. בעדותה של ע"ת נכתב כי במהלך הפגנה שהשתתפה בה בחיפה שהתקיימה בתאריך 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור, החלו כוחות המשטרה לתקוף קבוצת מפגינים שעמדה על המדרכה, ביניהם גבי ע"ת. בעדותה ציינה ע"ת כי "אנשי המשטרה עלו על המדרכה והתנפלו עליי, חנקו אותי עם הסוודר שהיה עליי, משכו בשיער שלי, והיכו אותי פעמיים עם אלות על הפנים, דבר אשר גרם לי לסחרחורת, ארבעה או חמישה שוטרים הפילו אותי, בעטו בי ושוב היכו באלות בעודי על הרצפה. בנוסף, הם היכו בכל מי שניסה לעזור לי ולא הפסיקו לבעוט בי אלא רק כאשר מישוהו צעק שאני עורכת ראשית של עיתון. אז, ובעודי על הרצפה, התרחקו השוטרים הגברים וניגשה אל שוטרת בטענה שהיא מנסה לעזור לי". כתוצאה מהתקיפה, גבי ע"ת סבלה מחוסר תחושה בצוואר ובכתפיים, כתם ודימום חיצוני ופנימי באף, רגישות בצלעות דו צדדי, מצבה הוגדר בינוני ורופא שבדק אותה הורה על מנוחה של שבועיים לפחות. בתלונתה של ע"ת צוין כי השוטרים שתקפו אותה לא ענדו תגי שם.

בתאריך 17.8.14 התקבלה הודעת משרד המשפטים לפיה הוחלט לסגור את התיק בטענה, כי לא עלה בידם של החוקרים לאתר את השוטרים שתקפו את ע"ת. כאמור, השוטרים אשר תקפו את גבי ע"ת לא ענדו תגי שם, ומח"ש לא יזמה פעולות כגון מסדר זיהוי או זיהוי באמצעות אלבומי תמונות או כל מאמץ לאיתור השוטרים שהשתתפו בפזור אותה הפגנה.

## **5. סגירת תיקים ללא שמיעת עדות המתלוננת**

מרבית התיקים נסגרים מבלי שהמתלוננים אפילו יוזמנו למסור עדות או לתשאול, וזאת על אף שבסמכותה של מח"ש לערוך חקירות על ביצוע עבירות, לחקור בעל פה כל אדם המכיר, לפי הסברה, את עובדותיה ונסיבותיה של כל עבירה שעליה חוקרים כאמור בס' 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)-1927.

דילול השימוש בסמכות לחקור ואי זימון מתלוננים רבים למתן עדות פוגע קשות באמון הציבור במערכת אכיפת החוק, ומחזק את התחושות הקשות הקיימות בציבור כי מערכת אכיפת החוק נוקטת אמת מידה של איפה ואיפה וחוסר שוויון.

## תיק לדוגמא 1: ע"ד

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם מר ע"ד שהותקף ע"י שוטרים במהלך השתתפותו בהפגנה שהתקיימה בחיפה בתאריך 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור. הוא הופל ע"י שוטרים ותוך כדי כך הוכה על-ידם. לאחר מכן הוא נלקח ע"י השוטרים בריצה לניידת, נפל בעקבות כך על מצחו וכאשר הוא נאנק מכאבים, בעודו שוכב על הרצפה, הוכה שוב ע"י שוטרים. לתלונת עדאלה צורפו תמונות המוכיחות כי ד' נחבל בראשו באופן חמור בעקבות התקיפה.

ד' לא הוזמן למשרדי מח"ש למסור את עדותו ובתאריך 20.2.14 התקבלה תגובת משרד המשפטים לתלונה, בה נמסר כי הוחלט שלא לפתוח בחקירה בגין תלונתו של ד'.

## תיק לדוגמא 2: ס"מ

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם גב' ס"מ שהותקפה ע"י שוטרים במהלך השתתפותה בהפגנה שהתקיימה בחיפה ביום 30.11.13 במחאה נגד תוכנית פראוור. בעדותה, מסרה ס"מ כי אחד משוטרי היס"מ דחף אותה ונתן לה מכה בחזה. היא נפלה ארצה, וכאשר ניסתה להתאושש ולקום, הוקפה ע"י כחמישה שוטרים, אשר חלקם בעטו בה בזמן שהיתה על הרצפה. במקביל, שניים הרימו אותה מהידיים ושניים מהרגליים, אולם השוטרים שאחזו בידיה הרפו והיא נגררה על הרצפה ע"י שני השוטרים שהחזיקו ברגליה. לתלונה צורפה תמונה אשר מוכיחה כי ס"מ נחבלה קשות בעינה הימנית.

ס"מ לא הוזמנה למשרדי מח"ש למסור עדות ולא נתבקשה לעשות כן ובתאריך 20.2.14 התקבלה תגובת משרד המשפטים לתלונה, שבה נמסר כי הוחלט שלא לפתוח בחקירה בגין תלונתה של ס"מ.

## 6. חסימת האפשרות להגיש ערר אפקטיבי

נוהלי מח"ש אינם מאפשרים הגשת ערר אפקטיבי וענייני נגד ההחלטה לסגור את התיק. אמנם עם ההודעה על סגירת התיק נמסר בדרך כלל כי ניתן להגיש ערר על ההחלטה בתוך שלושים יום, אולם, בקשות שמוגשות למח"ש לצורך עיון בחומר החקירה או בחומר שנאסף בתיק על מנת להתמודד עם העילות שהביאו לסגירתו בערר, אינן נבחנות לפי העקרונות והשיקולים הרלוונטיים, שהונחו בהנחיית פרקליט המדינה<sup>3</sup>, ושיש לשקול אותם לשם הכרעה בבקשה לעיון בחומר המצוי בתיק החקירה. בכך נחסמת האפשרות לעיין בחומר החקירה על אף קיומו של אינטרס לגיטימי לכך.

<sup>3</sup> הנחיות פרקליט המדינה: הנחיה מס' 14.8 – בקשה מצד גורמים שונים לעיין במידע המצוי בתיק חקירה, עדכון אחרון יח בתמוז התשע"א, 20 יולי 2011.

ככלל, על פי חוק, זכות עיון בתיק החקירה נתונה רק למי שהוגש כנגדו כתב אישום במסגרת אותו תיק. החוק אינו מקנה זכות עיון בחומר החקירה לחשוד שתיק החקירה בעניינו לא הסתיים בהגשת כתב אישום, וכן אין זכות זו מוקנית למתלונן או לעד. יחד עם זאת, במקרים מסוימים תינתן זכות עיון בתיק גם למתלונן או לחשוד, אף אם התיק נסגר ללא הגשת כתב אישום. זאת, על בסיס קריטריונים שנקבעו לעניין זה על ידי פרקליט המדינה, כפי שצינו לעיל ולאחר בחינת מכלול השיקולים הרלוונטיים, כגון מטרת העיון המבוקש, זכויות המתלונן ו/או נפגע העבירה וצרכי המערכת. יש לציין, כי בדרך-כלל, אם חומר החקירה נדרש לצורך הגשת ערר, אפשר שתינתן רשות לעיין בו ואף לצלמו.<sup>4</sup>

במקרים רבים, בקשות שהוגשו לעיון בחומר החקירה לצורך הגשת ערר על סגירת תיקים במח"ש, לא קיבלו כל התייחסות ממח"ש. כך למשל, בתאריך 20.2.14 התקבל בעדאלה מכתב ממח"ש, בו נמסר כי חמישה תיקים שנפתחו בעקבות פניות עדאלה נסגרו ע"י המחלקה לחקירות שוטרים, ביניהם תלונותיהם של ע"ד, ס"מ, ס"כ ולי"ש אשר צוינו לעיל. בתאריך 11 במרץ הגיש מרכז עדאלה בקשה לאפשר לעיין ולהעתיק את המצוי בתיקי התלונה על מנת להגיש ערר כנגד ההחלטה לסגור את התיקים. נכון לעכשיו, טרם התקבלה התייחסות מח"ש לבקשה זו.

## **7. שיהוי בטיפול בתלונות**

לפי החלטת ועדת השרים לענייני ביקורת המדינה מספר בק/98 מיום 11.10.2005, חקירת מח"ש לא תארך למעלה משלושה חודשים. המטרה מקביעת לוח זמן מהיר וסביר לביצוע החקירה, היא למנוע מצב בו הליכים משמעותיים יתיישנו רק בשל התמשכות החקירה, עוד בטרם התקבלה ההחלטה אם להגיש כתב אישום או לא.

אולם הזמן הרב שעובר מאז הגשת התלונה עד להחלטה לסגור אותה, הינו ארוך ובלתי סביר ובמרבית המקרים עובר את המועד הקבוע בהחלטת ועדת השרים שצוינה לעיל. הזמן הארוך מקשה על איסוף ראיות, אנשים אינם זוכרים את הפרטים המדויקים של האירוע, והמוטיבציה של עדים לבוא ולהעיד פוחתת. כך, העיכוב והשיהוי בטיפול בתלונות מכרסם ביכולת של המתלונן לערער על ההחלטה.

## **תיק לדוגמא: ו"ח**

בתאריך 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה למח"ש בשם מר ו"ח. בתלונתו של ו"ח נכתב כי במהלך הפגנה בחיפה בתאריך 30.11.13, שבה הוא השתתף, שוטר איים עליו מראש כי הוא ייעצר במהלך ההפגנה. בחלוף כחצי שעה אותו שוטר רץ לכיוונו ועצר אותו, מספר שוטרים הצטרפו אליו והכו את ו"ח תוך שהם צועקים כי הוא מתנגד למעצר, למרות שהוא לא התנגד.

<sup>4</sup> שם, עמ' 4, ס' 14.



לאחר מכן הוא שמע שהשוטרים דנים ביניהם לגבי הדו"ח שהם יגישו, שבו הם יצינו את עילת מעצרו של ו"ח, תוך שהם מייחסים לו מעשים שהוא לא ביצע כגון זריקת אבנים, איום על שוטר ברצח ועוד. מאוחר יותר שוטרים הכו את ו"ח פעם נוספת, כבר שהוא היה עצור, בעקבות התערבותו המילולית לטובת מפגינים אחרים שהוכו, ואף קיללו אותו. נכון לעכשיו, טרם התקבלה כל תגובה ממשרד המשפטים לגבי תלונתו של ו"ח.

## **8. נוהל "אישור שפיטה"**

במקרים בהם מוגשת תלונה הדדית של שוטר ושל אזרח בגין תקיפה, מיושמת הנחיית פרקליט המדינה מס' 2.18 - מדיניות התביעה בתיקי חקירה בהם קיימת "תלונה הדדית" של שוטר ואזרח, מיום 14 אפריל 2008 (להלן: "נוהל אישור שפיטה"). לפי נוהל זה, כדי שלא יוגשו שני כתבי-אישום מנוגדים לגבי אותו האירוע, ככלל, הגשת כתב אישום כנגד האזרח מושהה עד שמח"ש מאשרת למשטרה להגיש כתב-אישום נגדו. אם המשטרה מבקשת להגיש כתב-אישום נגד האזרח בהליך מהיר – במהלך תקופת המעצר למשל – החומר נבחן במח"ש בנוהל מזורז (תוך שעות ספורות, על-ידי תורן במח"ש). אם עלה בבדיקה הזריזה והלא מעמיקה הזו כי אין ממצאים של ממש נגד השוטר, המשטרה מקבלת אישור שפיטה ממח"ש, כלומר אישור להמשיך בהליכים נגד האזרח. יצוין כי במקרה כזה התיק נגד השוטר לא ייפתח שוב במח"ש בעתיד.

### **תיק לדוגמא: מ"ח**

בתאריך 15.7.13 נעצר מ"ח לאחר שהשתתף בהפגנה בצומת יובלים. במהלך ההפגנה הוכה מ"ח בכל חלקי גופו, ולאחר שנאזק, המשיכו השוטרים להכות בו. יש לציין כי הוא הזדקק לטיפול רפואי בבית החולים, וכמה ימים לאחר האירוע התברר כי הוא סובל משבר בצלעות החזה כתוצאה מהמכות שקיבל. במהלך חקירתו בחשד לתקיפת שוטר סיפר מ"ח לחוקרים אודות האלימות שעבר. למרות זאת, ימים ספורים לאחר תחילת החקירה, התקבל אישור שפיטה ממח"ש והוגש נגדו כתב אישום, וזאת על אף שהיה בידי המשטרה ומח"ש סרטוני וידיאו המראים בבירור את המכות שקיבל מ"ח ממספר רב של שוטרים במהלך מעצרו ואף לאחר שנעצר ונאזק.

ביום 5.12.13 הגיש מרכז עדאלה תלונה מפורטת למח"ש הכוללת סרטונים ותמונות הממחישים את האלימות שעבר מ"ח. התיק הועבר לפרקליטות לבחינת הראיות לצורך בחינת הגשת כתב אישום כנגד השוטרים המעורבים. ההחלטה שהתקבלה במח"ש לתת אישור שפיטה שעות ספורות לאחר שמ"ח נעצר מתבררת כיום כהחלטה שגויה ופזיזה, והינה תוצאה ישירה של הנוהל הני"ל. היישום של הנוהל גורם לסגירת תיקי מח"ש עוד בטרם התנהלה חקירה יסודית אשר תבהיר את התמונה בתיק. במקום שמח"ש תבקש לעשות השלמות בתיק, היא מחליטה לסגור אותו כדי לזרז מתן אישור שפיטה והגשת כתב אישום כנגד האזרח המתלונן.

## סיכום

מהנתונים לעיל עולה אותה תמונה קשה שמרכז עדאלה הציג בדו"חות "הנאשמים 1" ו- "הנאשמים 2". מח"ש ממשיכה להיות כלי לטיוח והענקת חסינות לשוטרים בגין העבירות והאלימות שלהם כלפי אזרחים. מצב זה של חסינות והעדר הטלת אחריות, הוא אחד הגורמים להמשך האלימות המשטרתית הגואה כלפי אזרחים בכלל ומפגינים בפרט. על משרד המשפטים להגדיר מחדש את עבודת חוקרי מח"ש ולהתוות להם דרכי פעולה חקירתיים במטרה לשנות את המצב הקיים של העדר מאמץ חקירתי מינימאלי לעיבוי התשתית הראייתית ולאיתור השוטרים החשודים. בנוסף, על משרד המשפטים לקבוע לוח זמנים ספציפי ומהיר ועריכת חקירות אפקטיביות ובלתי תלויות לטיפול בתלונות אזרחים. המשך החסינות של שוטרים עבריינים מטיל אחריות ישירה על המערכת המשפטית והפוליטית בישראל לפעול מיידית לתיקון מצב זה. כל עוד שתי המערכות הללו אינן ממלאות את חובתן לפעול לשינוי המצב, הן נושאות באחריות בדיוק כמו מח"ש.